

УДК 339.543:657.6

*Н.І. Білак,
аспірантка кафедри морського та митного права
Національний університет «Одеська юридична академія»
інспектор відділу митного оформлення
митний пост «Одеса – аеропорт»
Південна митниця Міндоходів*

ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ В СИСТЕМІ МИТНОГО АУДИТУ

Постановка проблеми. Під впливом глобальних світових процесів відбувається зростання інформаційного простору та обігу результатів інтелектуальної творчості людини. Відповідно, удосконалюється система захисту прав інтелектуальної власності з боку митних органів, особливо у частині боротьби з можливими ухиленнями з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (далі – суб'єкти ЗЕД) від сплати митних платежів та зборів за переміщення та використання таких об'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про збільшення уваги науковців до проблемних питань як до захисту прав інтелектуальної власності так і до митного пост-аудиту.

Різноманітні питання щодо проблем законодавчого врегулювання, адміністративно-правового захисту окремих об'єктів інтелектуальної власності, та міжнародного досвіду у цій сфері висвітлені в роботах С. Ківалова, Є. Додіна, В. Прокопенка, О. Тропіної, Н. Волкової, О. Зотенко, О. Гашицького, Р. Еннана, Т. Кузьменко, Г. Мандри та ін.

Окремим питанням аудиторського контролю в митній справі, проблемам здійснення митного пост-аудиту через призму реорганізаційних перетворень митних органів, необхідності розширення використання митного пост-аудиту у діяльності митниць, етапам та процедурам митного аудиту, ефективності здійснення митного аудиту в Україні приділили свої праці такі науковці як, П. Пашко, А. Віденов, Т. Єдинак та інші.

Однак, проблемні питання ліцензійних платежів в системі митного пост-аудиту залишаються досі не висвітленими.

Мета написання статті полягає у комплексному дослідженні визначення ліцензійних платежів в системі митного пост-аудиту, як системи захисту права інтелектуальної власності, а також виявленні недоліків норм чинного законодавства.

Результати дослідження. Слід відмітити, що відповідно до положень Розділу XIV Митного кодексу України (далі – МК України) «Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» на митні органи покладено завдання щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України [1].

Під час здійснення митних формальностей посадова особа митного органу в найкоротший часовий проміжок повинна прийняти рішення щодо можливого випуску товару чи призупинення митного оформлення, у зв'язку з чим необхідно вирішити ряд питань, зокрема: чи підпадає об'єкт інтелектуальної власності, який переміщується через митний кордон України під захист митними органами, чи оплачені особою, яка переміщує такий об'єкт необхідні платежі, чи внесений він в митний реєстр тощо.

Для вирішення цих та інших питань в більшості випадках виникає необхідність в залученні до митного оформлення посадової особи митного органу, яка володіє спеціальними знаннями в сфері інтелектуаль-

ної власності, а саме інспектора з питань захисту прав інтелектуальної власності.

З цього приводу слід відмітити, що в деяких митницях, залежно від зони діяльності та кількості працівників, існували відділи захисту прав інтелектуальної власності, чисельна кількість яких складала в середньому від 4 до 8 осіб. Однак, за останній рік, у зв'язку з кадровими змінами, такі відділи були скорочені, а посади інспекторів переведенні до відділу організації митного контролю.

Так, на прикладі Південної митниці, якщо в минулому році існував відділ захисту прав інтелектуальної власності, в якому працювало близько 8 осіб, то з 2013 року – 4 інспектора у відділі організації митного контролю.

Вважаємо, що нагальним є вирішення кадрового забезпечення митних органів шляхом збільшення кількості посад інспекторів з питань захисту прав інтелектуальної власності. Це пояснюється необхідністю залучення таких працівників до проведення документальних невиїзних перевірок, предметом яких виступають недонараховані суб'єктами ЗЕД ліцензійні платежі.

Якщо митне оформлення товару не здійснюється в передбаченні МК України часові проміжки – на дії та бездіяльність посадових осіб митного органу надходять скарги щодо затягування митного оформлення, що загалом підриває імідж митної служби.

Тому, перед митними органами постала нагальна потреба знайти оптимальне вирішення даної проблеми, щоб з однієї сторони – митні формальності здійснювались без затягування та були максимально наближені до міжнародних стандартів, а з іншої – у зв'язку з цим не було зловживань щодо ухилення від сплати митних платежів.

Дану проблему вдалося частково вирішити із введенням в митне законодавство такої правової категорії, як пост-митний аудит, яке було обумовлено, в першу чергу, необхідністю адаптації митного законодавства до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур

(далі – Конвенція) [2], в якій визначаються основні принципи та засади митного пост-аудиту.

Однією із основних умов Конвенції є використання сучасних методів контролю на основі керування ризиками і методами митного аудиту.

Доцільність митного аудиту розглядається як економічний механізм, який забезпечує мінімізацію формальностей у поєднанні з контролем руху імпортованих товарів на внутрішньому ринку.

На сьогодні спрощення і гармонізація митних процедур є основними напрямками вдосконалення митного контролю на етапі розвитку світових економічних інтеграційних процесів.

Для України митний пост-аудит є новою та найбільш перспективною формою митного контролю, хоча він і є основною складовою митного законодавства європейських країн.

Його суть полягає у зменшенні обсягів митного контролю на митному кордоні і перенесення усіх перевірок на етап «після випуску товарів». Таким чином, митний контроль переводиться, так би мовити, у сферу відповідальності учасників зовнішньоекономічної діяльності [3].

Постмитний аудит є однією із форм митного контролю, яка полягає в систематизованій перевірці системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів суб'єктів ЗЕД після їх митного оформлення [4].

Такі нововведення дали змогу, з однієї сторони - скоротити час митного оформлення товарів, а з іншої – наділили митні органи повноваженнями здійснювати перевірки та донараховувати несплачені/недоплачені під час митного оформлення товару платежі.

Таким чином, завдяки митному пост-аудиту став можливим захист об'єктів інтелектуальної власності після митного оформлення, в результаті чого митні органи стали донараховувати ліцензійні платежі та роялті.

Однак, слід відмітити, що в даному випадку за допомогою митного пост-аудиту

здійснюється, як правило, не безпосередній захист прав правовласників, а лише фіскальна функція шляхом поповнення бюджету.

Лише в 2009 році за результатами пост-аудит-контролю надходження митних платежів до Державного бюджету склали 1062, 1 млн. грн.

Так, якщо в 2008 році у складі митної вартості платниками податків було задекларовано роялті та ліцензійних платежів лише 250,8 тис. грн., то в 2009 році завдяки проведеним документальним виїзним перевіркам аналогічний показник вже склав 67,5 млн. грн., що у 269 разів більше, ніж за попередній період.

У результаті суб'єкти ЗЕД почали самостійно сплачувати недоплачені ними за 3 попередніх роки податки з урахуванням роялті та ліцензійних платежів. Що у своєму роді є унікальним для України явищем з огляду на загальний рівень податкової культури [3].

Важливо відмітити, що чинний МК України не містить таких визначень, як роялті та ліцензійні платежі.

В ст. 267 МК України лише зазначається, що при визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються подальші витрати, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, зокрема: роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються патентів, знаків для товарів і послуг та авторських прав. Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари [1].

В розумінні Податкового кодексу України від 02.12.2010 роялті - це будь-який

платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торгівельною маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

При цьому, не вважаються роялті платежі за отримання об'єктів власності, визначених в абзаці першому цього пункту, у володіння або розпорядження чи власність особи або, якщо умови користування такими об'єктами власності надають право користувачу продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об'єкта власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України [5].

Разом з цим, відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів [6].

Відповідно до Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» ліцензійний платіж – це плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. До ліцензійних платежів належать паушальний платіж, роялті та комбінований платіж [7].

«Паушальний» платіж є одноразовим платежем, який становить фіксовану суму і не залежить від обсягів виробництва (продажу) продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

Перевага цього виду винагороди полягає в тому, що ліцензіар (продавець ліцензій) одержує всю суму в досить короткий строк без помітного ризику. Такий вид платежу являє собою фактично ціну купівлі ліцензії. Він може здійснюватись одноразово або частинами.

Роялті – ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

Комбінований платіж – ліцензійний платіж, що включає роялті та паушальний платіж [8].

Механізм включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості визначає Порядок включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості [9].

Таким чином, аналізуючи положення нормативно-правових актів, приходимо до висновку, що ліцензійні платежі, включають в себе роялті, паушальний та комбінований платіж. У зв'язку з цим, виникає необхідність внесення змін до ст. 4 МК України шляхом її доповнення визначенням поняття «ліцензійних платежів» (роялті, паушального та комбінованого платежу).

З урахуванням цього, уточнити ст. 267 МК України шляхом заміни «роялті та ліцензійні платежі» на ліцензійні платежі.

Слід відмітити, що останнім часом збільшується кількість судових спорів, які виникають через використання об'єктів, права на які належать іншим особам, що ще раз підтверджує актуальність та нагальність подальшого вивчення та дослідження даної теми.

Результатом комплексу дій митного аудиту на шляху його розвитку має стати оцінка ризиків та планування стратегії захисту прав інтелектуальної власності, як суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності так і митними органами.

Не зважаючи на існування Порядку включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари під час визначення їх митної вартості [9], митні органи та декларанти зіштовхуються з рядом проблемних питань, які продовжують виникати під час розрахунку ліцензійних платежів.

Наприклад, за умовами дистриб'юторських угод, укладених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України та іноземними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, роялті, що підлягає виплаті нерезиденту, визначається у відсотках від касових зборів за демонстрування кінофільмів на митній території України в майбутньому після їх ввезення.

Об'єктивно сума авторської винагороди залежить від таких факторів, як кількість кіносеансів та кіноглядачів, які в майбутньому переглянуть кінофільм.

У той же час, митне законодавство України та норми міжнародних договорів України, які згідно зі статтею 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, зобов'язують включати суми авторської винагороди до ціни товарів під час визначення митної вартості [10].

Висновки. Таким чином, на момент визначення митної вартості сума ліцензійних платежів, яку необхідно включити в її розрахунок, може бути не відома декларанту, що призводить в кінцевому результаті до ухилень від їх сплати після митного оформлення товарів та значних втрат національним бюджетом.

У підсумку можна стверджувати, що система митного аудиту є дієвим способом захисту об'єктів інтелектуальної власності після їх переміщення через митний кордон України, у зв'язку з чим потребує подальшого удосконалення та вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України від 01.01.2013 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552.
2. Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 71. - № 18. - ст. 727. - стор. 244.
3. Офіційний сайт Державної митної служби України. Завдяки митному пост-аудиту у 2009 році до Держбюджету перераховано більше одного мільярда гривень. - Електронний ресурс. - Режим доступу: www.customs.go.ua/dmsu/.
4. Місце та значення пост-митного аудиту (ПМА) в системі фінансового контролю (ФК) в Україні. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://bib.convdocs.org/v36448/%D1%88%D0>
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 13-17. - ст. 112.
6. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - ст. 64.
7. Національний стандарт №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. N 1185 // Урядовий кур'єр. - 2007. - № 191.
8. Оплата за використання об'єкта права інтелектуальної власності. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://legalaid.ua/oplata-za-vykorystannya-objekta-prava-intelektualnojji-vlasnosti/>
9. Порядок включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 446 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 40, - стор. 97.
10. Мандра Г. Проблемні питання розрахунку авторської винагороди при визначенні митної вартості товарів, що імпортуються. - Офіційний сайт Міністерства юстиції України. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/30217>

Білак Н.І. Ліцензійні платежі в системі митного аудиту

Анотація. У статті розкриваються проблемні питання законодавчого визначення видів ліцензійних платежів. Обґрунтовано, що система митного аудиту є дієвим способом захисту об'єктів інтелектуальної власності після їх переміщення через митний кордон України.

Ключові слова: митні органи, об'єкти інтелектуальної власності, сприяння захисту, роялті, ліцензійні платежі, митний аудит.

Билак Н.И. Лицензионные платежи в системе таможенного аудита.

Аннотация. В статье раскрываются проблемные вопросы законодательного определения видов лицензионных платежей. Проанализировано, что система таможенного аудита является эффективным способом защиты объектов интеллектуальной собственности после их перемещения через таможенную границу Украины.

Ключевые слова: таможенные органы, объекты интеллектуальной собственности, содействие защите, роялти, лицензионные платежи, таможенный аудит.

Bilak N.I. Royalties in system of custom audit

Summary. Problem questions of legislative determination of types of licenses and payments open up in the article. It is argued, that system of custom audit it is effective method of defense of intellectual property

Keywords: customs, objects of intellectual property, assistance of protection, royalty, royalty, custom audit.

